

A Szent György-szobor Kolozsváron

Kolozsvár városképi korszerűsödése a millennium felé közelítő és azon túlmutató századfordulós időkben kapott igazi lendületet. Iskolavárosi státusából kinövő, azt meghaladó polgári fejlődése akkor érkezett csúcspontjára. Tereinek, utcáinak nagyvárosi színeváltozásához köztéri művek éppúgy hozzájárultak, mint a már nem halasztható urbanisztikai átrendeződések. Így bútorozta be Fadrusz Mátyás-szobra az apró boltok szövevényéből kiszabadított főteret és alakította tereit az egykori városfalakon kívül emelt szobordíszes Nemzeti Színház vagy más helyszínen az Egyetemi Könyvtár monumentális épülete, melynek befejezését valamivel még meg is előzte a Szent György-szobor bronzmásolatának fölállítása. Az 1904. szeptember 28-án fölavatott szobor Kolozsvár kultúrtörténetének szimbólumaként éledt újra mives másolatában és hozzá illő Anjou-kori díszítményekkel faragott talapzatával.

Amióta Wilhelm Wenrich erdélyi szász kutató 1879-ben fölmerte a Szent György-szobor és az elpusztult váradi királysobrok közötti kapcsolatot, a Kolozsvári testvérek, Márton és György munkássága már megtapintható, élő valóságként öltött alakot, és erősítette a köztudatban az alkotók Kolozsvárhoz tartozását. A történész Márki Sándor írásában, az 1895-ös év végén bukkan föl először a gondolat, hogy a Prágába került szobor mását el kellene hozni Kolozsvárra.

Ez az elképzelés öltött konkrétanabb testet a millenáris ünnepség előkészületei során. Kolozsvár város törvényhatóságának 1896. május 17-i millenniumi díszközgyűlésének jegyzőkönyvében erről a következő olvasható: „Közgyűlés egyhangúlag elhatározza, hogy Kolozsvári Márton és György prágai Szent György-szobrának mását, alkalmas méreteken elkészített; az ezredéves országos kiállítás idején a történelmi csoportban bemutatja, s azután addig is, míg Kolozsvárt egy történelmi múzeum létesítetik, az iparmúzeumban helyezi el.”

Még nincs szó tehát térszobor létesítéséről, csupán egy kiállításra szánt másolatról. Az értelmiség köreit és a közvéleményt azután az mozgósította, hogy Ferenc József, az uralkodó a városnak ajándékozta és Kolozsvárra szállíttatta az eredeti műgipszmásolatát.

Ez az a pillanat, amikor Kolozsvár városfejlesztésének és közművelődésének két lelkes híve, Haller Károly egykori polgármester és Pósta Béla régész, múzeumszervező elkötelezte magát a szoborügy mellett, s

támogatókra találva azt példaszerű mozgósítással a megvalósulásig végigkövette.

A szervezést és az anyagi alapokat biztosító gyűjtés koordinálását – a korra jellemző módon – egy szoborbizottság vállalta magára. A Szent György-szobor esetében a szoborbizottságnak egy férfi- és egy női tagozata jött létre, s az utóbbi kifejezetten a gyűjtőmunkával foglalkozott.

Úgy alakult azonban, hogy mégsem a kolozsvári múzeumba került gipszmásolatból készült az öntvény. Híre ment ugyanis, hogy budapesti megrendelésre is készül szobormásolat. Logikusabb és járhatóbb út volt tehát, hogy így jussanak ők is egy fölállítható, öntött másolathoz.

E terv megvalósulása, melynek révén a város 10 000 koronát takarított meg, 1903-ra húzódott át. Az ügyek kedvező alakulásában a magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium támogatásának és báró Podmaniczky Frigyesnek is része volt. Podmaniczky a kolozsváriakhoz intézett átiratában kijelentette: „Hazafias készséggel adtunk engedélyt a Hazai Műérczöntőde czégnak, arra, hogy a prágai Hradzsiban levő Szent György-szobornak tulajdonunkban levő összmintája alapján a szoborbizottság részére is egy bronzöntvényt készíthessen, avégből, hogy a szobormű Kolozsvár városában is felállíttassék.”

A szoborbizottság vezetői ezután Budapesten a szobrász Róna Józseffel a szerződést 4000 korona díjról megkötötték. A mintázatában bonyolult öntvényt a szoborbizottság 1903. október 19-én vette át.

Éppen ez időben dolgozott Kolozsváron a Ferenc-rendi zárda restaurálásán Möller István és Lux Kálmán. A fiatal, pályakezdő

Lux Kálmán vállalkozott a posztamentum megtervezésére. Annak a terveiben elmélyülő, kiváló szakembernek jutott tehát e feladat, akinek munkássága a magyar műemlékfeltárásban és -restaurálásban a későbbiek során országos jelentőségű lett. Lux teljesen díjmentesen több hónapon át dolgozott a mintán. A historizmus ízlésének is megfelelő, arányos és egyszerű talapzatot tervezett, melynek felső peremét Anjou-kori díszítéssel, finom levéldíszes frízzel, pártázattal fogta körül. (A Halászbástyán felállított Szent György-szobor esetében ez a feladat Schulek Frigyesnek jutott.)

Miután a városi közgyűlés 1904. június 24-én engedélyt adott a szoborműnek az akkori Arany János téren történő elhelyezésére, megkezdődhetek a térrendezési és talapzatépítő munkák.

A Szent György-szobor leleplezése 1904. szeptember 28-án délelőtt a millenniumi időkre utaló hangulatban, népes közönség részvételével történt meg. A szoborbizottság nevében dr. Haller Károly jogász, egyetemi tanár mondott köszönetet a szervezők és adakozók hozzájárulásáért, valamint az állami támogatásért, átadva a szobrot a város polgármestere, Szvacsina Géza „gondviselésébe”. A magyar kormányt Berzevicsy Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselte, aki Lippich Elek miniszteri osztálytanácsos kíséretében érkezett Kolozsvárra.

A szobrot a térből észak felé kiágazó, széles London utca tengelyétől kissé nyugatra, főnézetével az utca irányába állították föl. Nevet változtatott ugyanakkor a tér és az utca is. Előbbi neve Arany Jánosról Szent Györgyre változott, míg a London utcát Arany János utcává keresztelték át.

A sárkánnyal viaskodó Szent György szobrának utóéletéhez tartozik átköltöztetése mai helyére, a Farkas utcába. Erre a Szent György tér 1959–1960 közötti rendezése nyomán került sor. Ekkor épült meg a déli oldalt teljesen betöltő, szocreál ridegségű Diákművelődési Ház, és ekkor vált négyszögletűvé a tér az északi oldal kiegyenesítésével, ahol jellegtelen, többemeletes lakótömböket emeltek. Ha a két világháború között elhanyagoltsága pusztította a szobrot és közvetlen környezetét, ekkorra már állapotát a megnövekedett forgalom veszélyeztette, melynek kétségtelenül útjában állott.

Így került a szobor még abban az évben a Farkas utcai református templom bejárata előtti kiszélesedő kis térre, kellemes zöldövezetbe. Ez volt a legszerencsésebb választás. Itt az autóforgalomtól is viszonylag védettebbé vált, s a hatalmas gótikus épületre rávetülve az ősi schola romkertje és reneszánsz kapuzata előtt keletkezésének történelmi korára emlékeztette nézőit. ♦